

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

**ОГЛЯД КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ
РЕГІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

(24.02. - 30.04.2022)

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

**ОГЛЯД КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ
РЕГІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ
(24.02. – 30.04.2022)**

КИЇВ 2022

Видання містить короткий огляд краєзнавчої роботи провідних регіональних книгозбірень України за період з 24 лютого по 30 квітня 2022 року, який свідчить, що навіть в ці складні часи, бібліотеки сумлінно виконують свої функції — інформаційну та просвітницьку, приділяючи особливу увагу патріотичному вихованню.

Під час воєнних дій обставини стрімко змінюються, тому, на момент оприлюднення даного огляду, деяка інформація, зокрема, посилання можуть виявитися не робочими. Огляд має на меті продемонструвати як саме працювали бібліотеки та їх краєзнавчі підрозділи у перші місяці війни.

Підготувала О. Покропивна

Редактори О. Михайлова

Н. Волошінська

Відповідальна за випуск А. Скорохватова

На обкладинці: Будинок Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В. Г Короленка, пам'ятки історії місцевого значення, побудованої в стилі північний модерн в 1910-1913 рр. для Дворянського та селянського земельного банку (охоронний № 59-Чр).

Внаслідок обстрілу у березні 2022 року пошкоджено фасади та вікна, а також частково зруйновано покрівлю .

Повномасштабне вторгнення російських військ на територію нашої держави було націлене на знищення української нації, її ідентичності, мови, культури та історії. Фахівці бібліотек одними з перших активно долучилися до інформаційних «військ», які надають, транслюють та популяризують правдиву інформацію щодо ситуації в Україні та у своїх регіонах.

Військові дії, які відбуваються на території нашої країни, безумовно позначилися й на роботі бібліотек. У перший місяць війни деякі бібліотеки перейшли на віддалену, дистанційну роботу, але не переставали тримати інформаційний фронт online. Книгозбірні в регіонах, в яких проводилися, чи проводяться активні бойові дії, вимушені були призупинити свою діяльність. Так, **Луганська ОУНБ** вже вдруге вимушена тікати від російської агресії, її сайт не працює, а соціальна сторінка – видалена, проте, як повідомляє у соціальній мережі Українська бібліотечна асоціація, книгозбірня створила [мобільну бібліотеку](#) – це мандрівна бібліотека в умовах евакуації.

Остання новина, яку розмістили працівники **Херсонської ОУНБ** ім. О. Гончара була про те, що актори інклюзивного театру при бібліотеці «Звичайна роль – особливий актор» отримали гуманітарну допомогу ([30.03.22 р.](#)).

Будівля **Чернігівської ОУНБ** ім. В. Г. Короленка, яка має статус пам'ятки архітектури ХХ ст., потрапила під обстріли російських військових та зазнала значного руйнування, сайт книгозбірні не працює (на 11.04.22 р.), сторінка у Фейсбуці (далі – ФБ) функціонує (<https://www.facebook.com/bibliotekaKorolenkaChernigiv>).

В результаті ворожих обстрілів та бомбардувань постраждала й споруда **Харківської державної наукової бібліотеки** ім. В. Г. Короленка, разом з цим, [сайт](#) та сторінка [ФБ](#) працюють і досить активно. Так, на сторінці соціальної мережі працівники книгозбірні повідомили, що

бібліотекар історик-вікіпедист В'ячеслав Мамон продовжує, під обстрілами, роботу для україномовного розділу Вікіпедії (<https://www.facebook.com/hdnb.korolenko/posts/5140200556026830>).

Фахівцями цієї бібліотеки проводиться інформаційна робота щодо відзначення знаменних пам'ятних дат, пропонується переглянути віртуальні проекти до святкування днів народження видатних українських діячів: Олеса Гончара – «[Харків у житті та творчості Олеса Гончара](#)», Миколи Васильовича Гоголя – просвітницький проєкт «[Микола Васильович Гоголь і Харківщина](#)», Леся Курбаса – фундатора нового українського театру «Березіль», ведеться блог «[Історія Харкова у пам'ятних дошках](#)».

Регіональні бібліотеки західних областей України, та областей, де не відбуваються активні бойові дії, майже не припиняли свою діяльність. Так, Закарпатська, Запорізька, Тернопільська, Чернівецька, Черкаська, Хмельницька, Полтавська, Рівненська, Львівська, Кіровоградська ОУНБ здебільшого працюють як волонтерські центри по наданню психологічної допомоги та підтримки Збройних сил України, територіальної оборони: плетуть маскувальні сітки, готують продуктові набори і медичні комплекти тощо. Двері цих книгозбірень відкриті як для прихистку у своїх підвальних приміщеннях населення під час повітряних тривог, так і для бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів.

Сьогодні фахівці краєзнавчих відділів ОУНБ України зосередилися на наданні інформації з висвітлення історичних подій, зокрема, підготовці віртуальних книжкових виставок про боротьбу українців за суверенітет держави та відстоювання національних інтересів. Одним з цікавих підходів є підготовка повідомлень щодо військових протистоянь, які відбувалися саме у весняний період в регіонах під час Другої світової війни та в інші історичні періоди. Так, наприклад, **Миколаївська ОУНБ** у день визволення міста від фашистських загарбників, нагадала своїм читачам про березневі події у критичний період своєї історії, про

незламність духу миколаївців у боротьбі з ворогами та запропонувала переглянути лекцію доктора історичних наук Юрія Котляра «[Історичний березень для Миколаєва](#)».

Особливої актуальності набирають теми, пов'язані з репресіями українського народу в «совєтські» часи: Миколаївська ОУНБ на своїй сторінці у ФБ поширила розповідь із серії циклу «Літературний Миколаїв» кандидата історичних наук, дослідника історії України ХХ століття Сергія Макарчука, присвячену радянським злочинам ГПУ-НКВС-КДБ проти України. Також, бібліотекарі-краєзнавці знайомлять з видатними особистостями краю, які були дисидентами, політичними діячами та постраждали від «совєтської» ідеології. Майже усі регіональні бібліотеки розмістили біографію Степана Бандери, постать якого, вже більше як півстоліття не дає спокою російській ідеологічній пропаганді. Ніколи не пізно вивчати історію держави, а зараз це важлива мотиваційна інформація для українців.

Після оголошення Міністерством культури та інформаційної політики конкурсу «[Поезія вільних](#)», деякі бібліотеки анонсували про створення подібних конкурсів. Так, **Запорізька ОУНБ**, разом з Департаментом культури та інформаційної політики Запорізької обласної військової адміністрації, оголосили літературний конкурс «Вільний степ». **Закарпатська** регіональна бібліотека знайомить своїх читачів з сучасними поетичними голосами – [вірші написані війною](#), які відгукуються на події, що охопили всю Україну. **Івано-Франківська ОУНБ** провела символічний флешмоб патріотичної лірики «[Поезія, овіяна війною](#)», Миколаївська ОУНБ публікує вірші своїх земляків під гаслом – «Поезія народжена війною».

Тема української символіки на сторінках ФБ регіональних бібліотек також знайшла своє відображення, наприклад, **Вінницька ОУНБ** виклала у соціальній мережі [інформаційне повідомлення](#) «Видання відділу краєзнавства у синьо-жовтих тонах».

У повідомленні представлені обкладинки краєзнавчих видань у кольорах українського прапора із фонду бібліотеки.

Дніпропетровська ОУНБ поширила на своїй ФБ-сторінці повідомлення – «Символіка міста Дніпро».

Фахівці краєзнавчих відділів, не зважаючи на подвійне навантаження, як психологічне так і фізичне, намагаються не забувати про свою поточну роботу: відзначають пам'ятні дати, готують книжкові виставки та інформацію з теми «історії рідного краю», популяризують краєзнавчі видання, вітають видатних земляків та публікують краєзнавчі бібліографічні посібники.

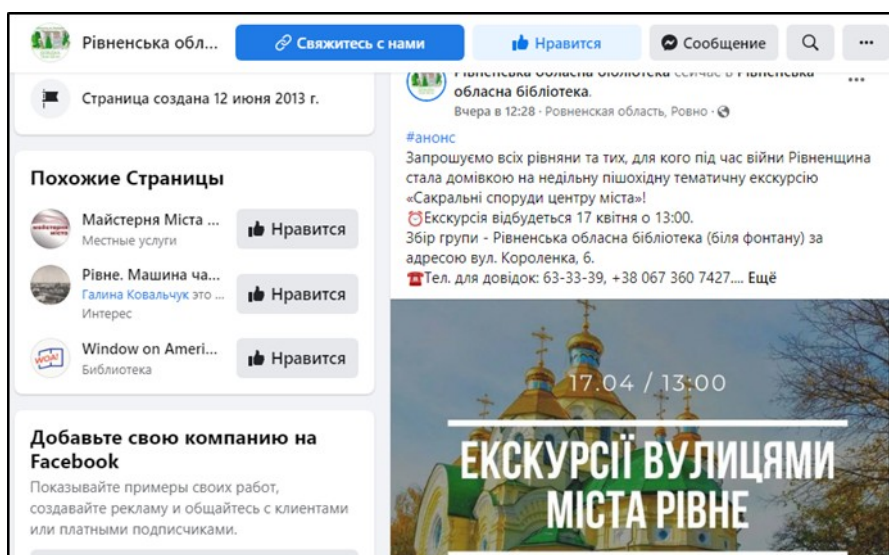
Хмельницька ОУНБ до 105-ї річниці створення Української Центральної Ради запропонувала ознайомитися з повнотекстовою віртуальною довідкою «[Подолляни – діячі Української Центральної Ради](#)» та з інформацією про окремих земляків, які були депутатами УЦР.

У відділі краєзнавства **Черкаської** обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка підготовлено книжково-ілюстративну виставку «[3 рідним краєм у серці](#)», присвячену 85-річчю від дня народження краєзнавця Василя Борисовича Страшевича, який жив у Черкасах і досконало знав історію кожного старовинного будинку та ділився своїми знаннями у книгах, які були представлені на виставці.

Фахівці-краєзнавці **Рівненської ОУНБ** запросили рівнян, гостей міста та внутрішньо переміщених осіб на зустріч з українським філософом, письменником, публіцистом [Петром Кралюком](#) та ознайомили з книжковою виставкою з серії «Відомі особистості» Рівненщини».

Також рівненські бібліотекарі-екскурсоводи запрошують гостей міста та тих, для кого під час війни місто стало домівкою, на екскурсію

«Вулицями міста Рівне».

На сторінці у ФБ бібліотекарі-краєзнавці **Вінницької ОУНБ** привітали з 75-річчям свою землячку, поетесу, перекладачку, критика,

громадську діячку, [Ніну Юхимівну Гнатюк](#) бібліовітанням «Мій волелюбний, зоряний світанку...» та запропонували ознайомитися з життєвим і творчим шляхом поетеси, скориставшись на сайті бібліотеки електронною версією бібліографічного покажчика «[Талант бути собою](#)». До ювілею поетеси, публіциста, критика, громадської діячки Ніни Юхимівни Гнатюк» (Вінниця, 2012).

Одеська національна наукова бібліотека підготувала виставку видань до 85-річчя від дня народження письменника Володимира Рутківського (1937-2021 рр.), життя якого тісно було пов'язано з Одесою – «[Яке то неймовірне щастя – бути просто людиною](#)».

Житомирська ОУНБ підготувала краєзнавчу книжкову виставку «[Нові книги наших земляків](#)». Виставка містить нові видання творів письменників Житомирщини, отриманих бібліотекою у першому кварталі 2022-го року.

Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва розміщує [тематичні краєзнавчі виставки](#), а також пропонує ознайомитися з [НОВОЮ літературою про Київ](#).

Працівники **Чернівецької ОУНБ** допомагали своїм землякам розібратися з дискусією, яка розгорнулась навколо зміни назв вулиць у Чернівцях. Так, деякі містяни запропонували перейменувати вулицю Руську, притому, як зазначили бібліотекарі, у певної частини виникла конкретна пропозиція змінити назву на «Українська», навіть, не зауважуючи на те, що така вулиця вже існує. Фахівці краєзнавчого відділу книгозбірні разом з дослідниками історії міста надали інформаційну довідку щодо назви вулиці: «[Не "русская" вулиця Руська](#)».

До дня народження Лесі Українки **Закарпатська ОУНБ** презентувала – збірник наукових та публіцистичних статей, есе, спогадів, художніх творів та бібліографічних джерел «[Закарпатська Лесіана](#)». Як зазначили фахівці книгозбірні – «це перша спроба

зібрати матеріали про вплив творчості письменниці на громадське і культурне життя краю». Видання містить наукові розвідки про сприйняття постаті Лесі Українки письменниками, художниками, композиторами, театрами, а також матеріали з історії закарпатської Лесіани.

Львівська ОУНБ підготувала показник «[Львівщина: літопис краю](#)».

Сумська ОУНБ знайомить з електронним виданням серії Видатні земляки - «Народний лікар: до 100 річчя від дня народження лікаря І. Х. Дерев'янка», а також інформує своїх читачів з хронікою основних військових подій на Сумщині під час російсько-української війни (http://www.ounb.sumy.ua/index.php?page=pub_all#22)

Бібліотекарі, також, проводять різноманітні акції, зустрічі, лекції на історичну тематику.

Одеська ОУНБ ім. М. С. Грушевського

пропонує прослухати лекцію доктора історичних наук Олелександра Музичка «[Вполювання російського хижака: уроки від українських націоналістів](#)».

Фахівці також надають цікаву інформацію, яка підіймає дух мешканцям міста, наприклад, - розповіли про появу воєнних муралів, які з'явилися на вулицях Одеси – «Коти переможці».

В **Тернопільській** обласній універсальній науковій бібліотеці в рамках культурного фронту відбулася online-зустріч з Марією Карпик «[Я та, хто родом з України, В мені живе її душа...](#)». В творчому доробку тернопільської поетеси, членкині творчої спілки «Асоціація діячів естрадного мистецтва України» п'ятнадцять книг, серед яких збірки поезій: «Моя зоря на небі є», «Пісня із душі», «Пам'ять плине, мов сон» та історико-літературна оповідь «Родом з Іванковець».

Отже, хочеться відмітити, що це лише короткий огляд краєзнавчої роботи обласних наукових бібліотек України. Війна, яка відбувається сьогодні в Україні, точиться на усіх фронтах в тому числі й на інформаційному, а бібліотекарі, маючи у своєму арсеналі великий досвід роботи з інформацією, - захищають цей простір: викривають фейки, стають аналітиками і носіями правдивої інформації, поширювачами, перш за все, офіційних новин. Значна частина інформаційного потоку присвячується підтримці збройних сил України, особлива увага приділяється проблемам тимчасово переміщених осіб. Не забувають колеги також дякувати країнам, які відгукнулися на нашу трагедію. Однак провідним напрямом роботи є привернення уваги до нашої історії, до нашого коріння, до нашої боротьби за незалежність держави та до волелюбних, сміливих людей, які в кожному регіоні створювали та продовжують творити нашу історію.

Оперативний аналіз краєзнавчої діяльності регіональних бібліотек України у період воєнного стану дозволив зробити такі висновки:

1. У світлі жахливих злочинів проти людства, що скоїли та продовжують здійснювати російські військові на території України, найбільш актуальною та поширюваною є інформація, пов'язана з історією України, її боротьбою за державність: біографії видатних українців, дисидентів та політичних в'язнів, які боролися з «совєтською» ідеологією; також набирають популярності видання воєнно-історичної тематики.
2. Оперативність надання інформації бібліотекарями займає одне з провідних місць у висвітленні подій в регіонах. Бібліотечні фахівці, яким раніше була притаманна більш зважена та поміркована робота, мобілізувалися, швидко реагують на новини,

генерують їх, опрацьовують, доповнюють, надають інформації фактично-історичного підкріплення.

3. У процесі моніторингу виявилось, що соціальні мережі бібліотек у період війни ефективніше працюють ніж сайти. Мобільність та легкість роботи з ними, можливість миттєво висвітлювати, поширювати інформацію, а також ширша аудиторія читачів, - ці фактори вивели їх на головні позиції.

4. Війна вимагає від усіх працівників книгозбірень оперативності та надзусиль. Бібліотеки перетворилися на волонтерські центри, пункти психологічної підтримки. Разом з тим, продовжують виконувати завдання за основними напрямками краєзнавчої бібліотечної діяльності.

Разом до перемоги!